

Finansowane w ramach Programu UE
„Sprawiedliwość” na lata 2014-2020

Treść niniejszej publikacji odzwierciedla wyłącznie
poglądy autora i jest jego / jej wyłączną
odpowiedzialnością. Komisja Europejska nie
przyjmuje odpowiedzialności za ewentualne
wykorzystanie niniejszych informacji.

Opłaty za czynności prawne i pomoc prawna w prawie UE

*„Stosowanie Karty praw podstawowych Unii Europejskiej”,
seminarium ERA, 22 czerwca 2021 r.*

Pekka Pohjankoski
Wydział Prawa, Uniwersytet w Helsinkach

Struktura

1. Podstawowe zasady zawarte w Karcie
 - Prawo do rzetelnego procesu sądowego
 - Dostęp do sądu, równość środków procesowych
2. Koszty prawne
 - Honoraria adwokackie, opłaty sądowe i Karta
 - Przeszkoda w postaci zbyt drogiego postępowania w sprawach dotyczących ochrony środowiska
3. Pomoc prawna w prawie UE
 - Dyrektywy UE w sprawie pomocy prawnej
 - Pomoc prawna dla przedsiębiorstw

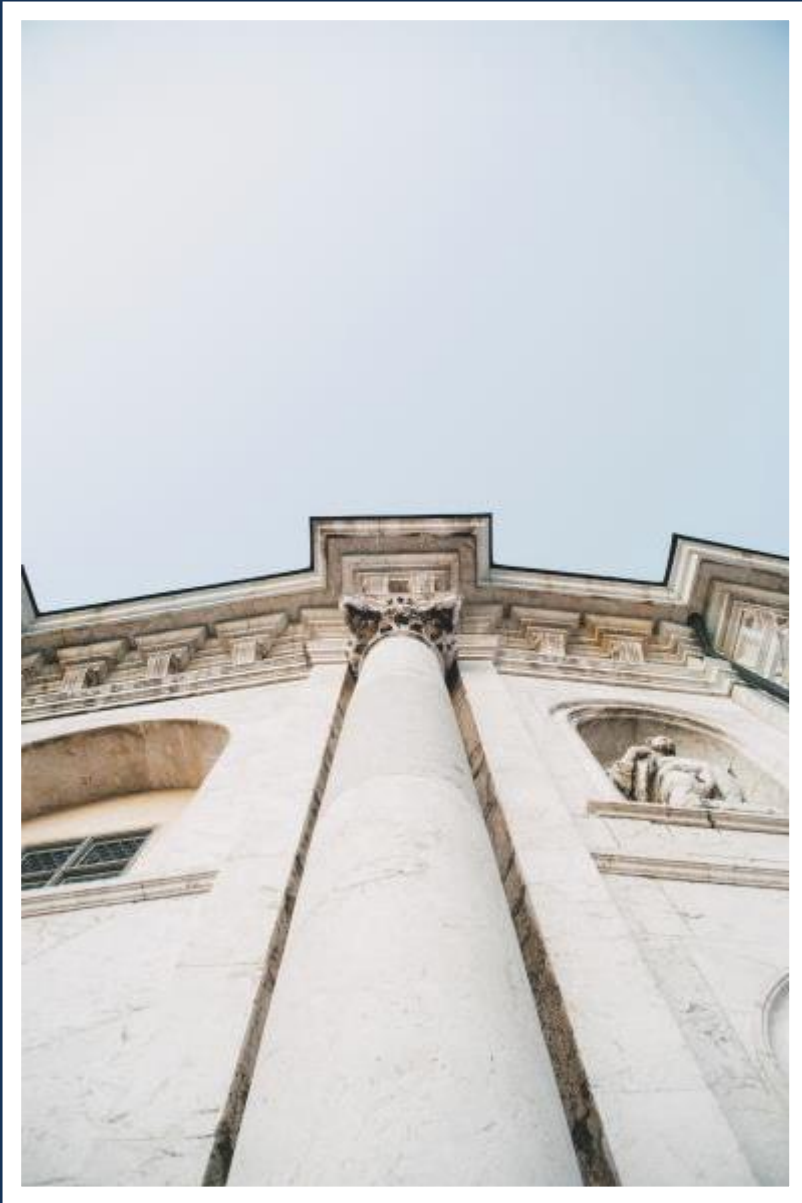

1. Podstawowe zasady zawarte w Karcie

Prawo do rzetelnego procesu sądowego

Art. 47 ust. 2 Karty

- ~ Art. 6 ust. 1 EKPC
 - Zob. art. 52 ust. 3 i objaśnienia
 - Karta obejmuje nie tylko „prawa i obowiązki obywatelskie”, ale całe prawo UE
- Prawo dostępu do sądu i zasada równości środków procesowych
 - Zob. np. C-199/11, *Otis*, pkt 48

Dostęp do sądu

Art. 6 ust. 1 EKPC

- ETPC, *Golder przeciwko Zjednoczonemu Królestwu*
- Nie jest bezwzględny, może być ograniczony; jednakże musi być „praktyczny i skuteczny”

W prawie UE: Art. 47 ust. 2 Karty

Równość środków procesowych

W średniowiecznym pojedynku sądowym: wymóg, aby miecze były równej długości

W prawie UE, art. 47 ust. 2 Karty:

- „obowiązek zapewnienia każdej ze stron rozsądnej możliwości przedstawienia swoich racji w warunkach, które nie stawiają jej w wyrażnie mniej korzystnej sytuacji w porównaniu z jej przeciwnikiem”
- Zob. np. C-189/18, *Glencore Agriculture Hungary*, pkt 61

Zdjęcie autorstwa M. Majnun
na Unsplash

2. Koszty prawne

Honoraria adwokackie

Opłaty za usługi
prawnicze, w połączeniu
z zasadą „przegrany
płaci”, mogą utrudniać
dostęp do sądu.

Czy jest to kwestia
wynikająca z Karty?

Honoraria adwokackie i równość środków procesowych

Cel zasady: równowaga proceduralna między stronami (przedstawianie dowodów, kontradyktoryjność, prawo do wniesienia skargi)

-> brak obowiązku „równego traktowania stron w zakresie kosztów finansowych poniesionych w związku z postępowaniem sądowym”

C-543/14, Ordre des barreaux francophones et germanophone, pkt 41-42

Odszkodowanie z tytułu kosztów zastępstwa procesowego: pomoc prawna

- Koszty sądowe zaskarżalne na mocy art. 47 Karty tylko wtedy, gdy stanowią „niemożliwą do pokonania przeszkodę” w dostępie do wymiaru sprawiedliwości
- Przeszkody związane z opłatami za usługi prawne można usunąć przede wszystkim dzięki odpowiedniej pomocy prawnej
- Zob. C-543/14, *Ordre des barreaux francophones et germanophone*, pkt 31 i 37

Jeśli nie jest dostępna pomoc prawna -> możliwa nierówność środków procesowych

Jednakże holistyczna ocena wszystkich elementów, zob. np

- ETPC, *Airey przeciwko Irlandii*
- ETPC, *Steel i Morris przeciwko Zjednoczonemu Królestwu*
- Por. proste przypadki

Opłaty sądowe

Opłaty za wszczęcie postępowania ograniczają dostęp do sądu

Nie jest niezgodny *per se* z art. 47 ust. 2 Karty

Czy opłaty sądowe mogą być kwestią wynikającą z Karty?

Opłaty sądowe i art. 47 ust. 2 Karty

Opłaty nie mogą naruszać „istoty” prawa dostępu do sądu

Potrzeba zrównoważenia interesów 1) państwa w zakresie pobierania opłat i 2) skarżącego w zakresie dochodzenia roszczeń na drodze sądowej

Czynniki do rozważenia:

- Zdolność płatnicza osoby fizycznej, przedmiot i cel opłaty, etap postępowania, ustalenie opłaty (automatyczne lub według uznania sądu)

„Prohibicyjnie drogie postępowanie” w sporach sądowych z zakresu ochrony środowiska

Konwencja z Aarhus (reż. 2003/35): dostęp do wymiaru sprawiedliwości w sprawach dotyczących środowiska

- Procedury są „nieproporcjonalnie drogie”

Czynniki do rozważenia obejmują:

- Interes powoda i środowiska, sytuacja finansowa osoby zainteresowanej oraz obiektywna zasadność kosztów, a także dostępna pomoc prawna
- ETS w sprawie C-260/11, *Edwards i Pallikaropoulos*, pkt 35 i nast.

Zdjęcie autorstwa
Ria Sajit
na Unsplash

3. Pomoc prawna w prawie UE

Pomoc prawna w Karcie

Artykuł 47 ust. 3:

„Pomoc prawna jest udostępniana osobom, które nie posiadają wystarczających środków, w takim zakresie, w jakim jest ona niezbędna do zapewnienia skutecznego dostępu do wymiaru sprawiedliwości.”

Ale także:

Art. 47 ust. 2 (pomoc prawna w sprawach cywilnych, por. art. 6 ust. 1 EKPC) i art. 48 ust. 2 (bezpłatna pomoc prawna w sprawach karnych, por. art. 6 ust. 3 litera c) EKPC)

Przepisy UE dotyczące pomocy prawnej

1. Pomoc prawna w transgranicznych sporach cywilnych:

- Dyrektywa nr 2003/8

2. Pomoc prawna w postępowaniach karnych i postępowaniach dotyczących europejskiego nakazu aresztowania:

- Dyrektywa nr 2016/1919

Pomoc prawna w transgranicznych sporach cywilnych

Dyrektywa nr 2003/8

- Zbliżenie minimalnych zasad pomocy prawnej w państwach członkowskich
- Stosuje się w
 - Spory transgraniczne
 - Art. 2: „jeżeli strona wnioskująca o pomoc prawną [...] ma miejsce zamieszkania lub zwykłego pobytu w Państwie Członkowskim innym niż Państwo Członkowskie, w którym mieści się sąd lub w którym orzeczenie ma zostać wykonane”
 - W sprawach „cywilnych i handlowych” („spór cywilny i handlowy”)

Pomoc prawna w postępowaniu karnym

Dyrektywa nr 2016/1919

Zbliżenie minimalnych zasad pomocy prawnej w państwach członkowskich w postępowaniu karnym – element szerszej harmonizacji postępowania karnego (esp. Dir. 2013/48)

Art. 2: Zakres

Art. 3: Definicja „pomocy prawnej”

Art. 4: Treść pomocy prawnej (zob. art. 48 ust. 2 Karty)

Art. 5: Pomoc prawna w postępowaniu dotyczącym ENA

Szczegółowe zasady dotyczące pomocy prawnej/bezpłatnej pomocy prawnej

Zobowiązania alimentacyjne:

- Rozporządzenie 4/2009, rozdział V („Dostęp do wymiaru sprawiedliwości”)

Procedury azylowe:

- Przy określaniu odpowiedzialnego państwa członkowskiego: „Dublin III” rozporządzenie 604/2013, art. 27 „Środki prawne [odwoławcze]”
- W udzielaniu i cofaniu ochrony międzynarodowej: Dyrektywa „Procedury” 2013/32, art. 19-21
- W procedurach deportacyjnych: Dyrektywa 2008/115 w sprawie powrotów, art. 13

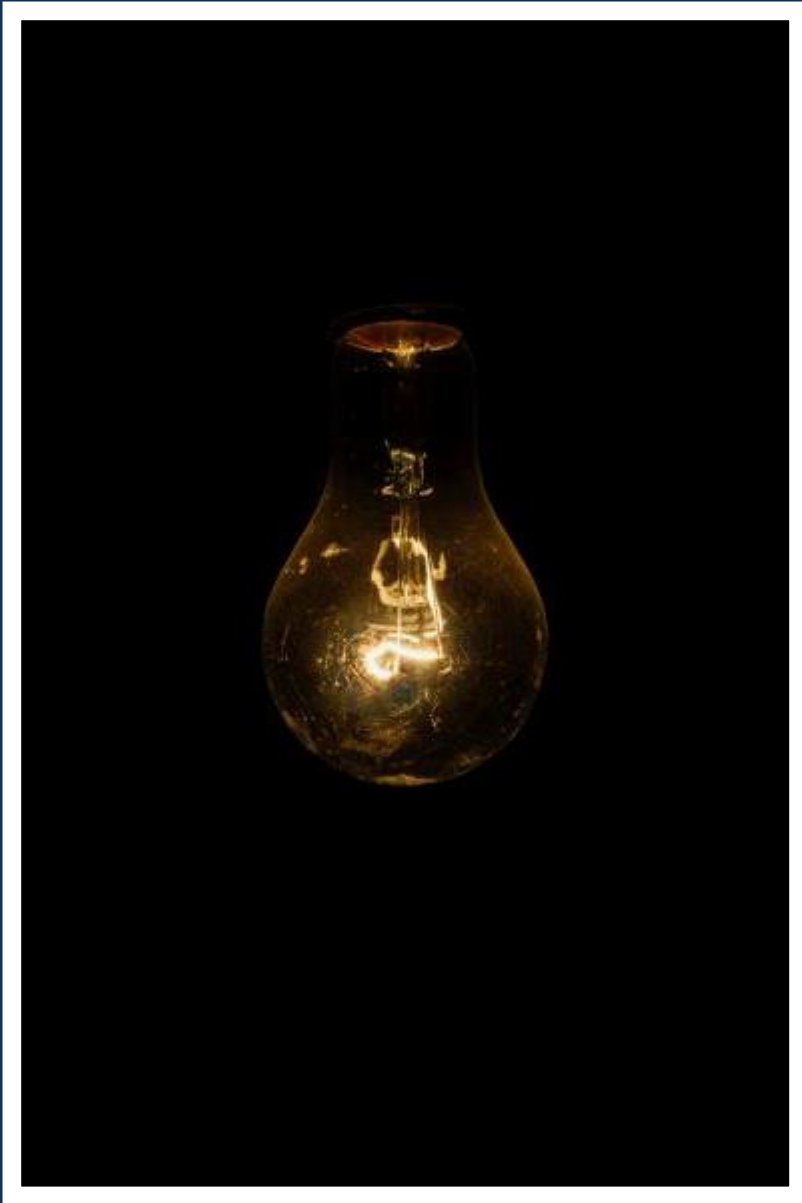
Pomoc prawna i korporacje

Art. 47 ust. 3 Karty: mający zastosowanie do osób prawnych

Sprawa C-279/09, *DEB*

- Kryteria obejmują: przedmiot sporu, szanse powodzenia, znaczenie dla skarżącego, złożoność, zdolność skarżącego do samodzielnej reprezentacji, forma osoby prawnej, możliwości finansowe członków
- „proceduralizacja” pomocy prawnej

Zob. również sprawa C-156/12, *GREP*, i ETPC w sprawie *VP Diffusion Sarl przeciwko Francji*

Zdjęcie autorstwa R. Kutsaev na Unsplash

Wnioski

- Art. 47-48 Karta: autonomiczna, ale inspirowana EKPC
- Podstawowe rozwiązanie problemu wysokich opłat za usługi prawne: pomoc prawna
- Szczegółowe prawodawstwo UE w zakresie pomocy prawnej
- Dostępność pomocy prawnej dla korporacji

Pytania?

Dziękuję za uwagę.